Konfüçyüsçü etik ve ticaret: bir tartışmaya yeniden bakış

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

Weber'in sorusu

Çin'de din ve kapitalizm üzerine tartışma Max Weber ile başladı. Weber, Protestan etiği üzerine çalışmasının ardından 1915'te *Konfuzianismus und Taoismus* adlı eserini yayımladı. Eser 1920'de gözden geçirildi ve 1951'de İngilizceye *The Religion of China* adıyla çevrildi.[1] Weber, Çin uzun barış dönemleri, nüfus artışı ve hareketli bir toprak piyasası yaşamış olmasına rağmen modern kapitalizmin neden Protestan Batı'da doğduğunu ve Çin'de gelişemediğini sordu.

Weber açıklamayı din ve toplumsal yapıda buldu. Ona göre Konfüçyüsçülük dünyaya uyum sağlamayı öğretiyordu, Püritenlik ise dünyanın dönüştürülmesini talep ediyordu. Ata ibadetiyle güçlenen geniş akrabalık grubu bireyleri köylerine bağlıyor ve kentli bir burjuvazinin oluşmasını engelliyordu. Konfüçyüsçü literati (bilgin-memur sınıfı) makam peşindeydi ve statüyü önemsiyordu, çünkü "üstün insan" için bir mevki kârdan daha değerliydi.[2] Weber, Çinlilerin serveti önemsediğini ve öz denetim uyguladığını kabul ediyordu. Ancak onların etiğinde, Püriteni yöntemli bir birikime iten içsel gerilimin bulunmadığını savunuyordu.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Weber'in tezi pek çok açıdan eleştirildi. Sosyolog C.K. Yang, Weber'in Çin kültürüne Batı Hristiyanlığının kategorileri üzerinden baktığını ileri sürdü.[3] Tarihçiler, geç imparatorluk döneminde Çinli tüccarların ortaklıklardan ve muhasebe defterlerinden yerli bankalara ve havale ağlarına kadar gelişkin ticari kurumlar oluşturduğunu gösterdi. Güneydoğu Asya'daki denizaşırı Çinliler belki de en güçlü karşı örneği sunar. İmparatorluk devletinin dışında, çoğu soylarından uzakta yaşayan bu Çinliler, bölgenin en başarılı ticaret toplulukları oldu.

Asya değerleri tartışması

Yirminci yüzyılın sonunda soru farklı bir biçimde geri döndü. Japonya, Güney Kore, Tayvan, Hong Kong ve Singapur'un hızlı büyümesi, bazı gözlemcileri tutumluluk, disiplin, eğitime saygı ve aileye ve topluluğa sadakat gibi Konfüçyüsçü değerlerin ekonomik kalkınmayı desteklediğini savunmaya yöneltti. Singapur'un siyasi liderleri 1990'larda bu tartışmaya katıldı ve "Asya değerlerini" şehir devletinin başarısının bir temeli olarak sundu.[4] D Kısmında incelenen 1997 Asya mali krizi bu argümanın gücünü bir ölçüde azalttı. Çünkü daha önce övülen aynı aile ve ilişki ağları artık "ahbap-çavuş kapitalizminin" (crony capitalism) sorumlusu olarak görülüyordu.

Ne Weber'in karamsarlığı ne de sonraki iyimserlik tek başına pek bir şey açıklar. Değerler davranışı ancak bazı davranışları ödüllendiren, bazılarını cezalandıran kurumlar aracılığıyla etkiler. Bu nedenle daha verimli soru kurumsaldır: Hangi örgütler ve uygulamalar Çinli tüccarların birbirine güvenmesini ve anlaşmalarını icra ettirmesini mümkün kıldı? Çin piyasa toplumunun "ritüel ekonomisi" üzerine son dönem araştırmalar bu yönü işaret eder ve ritüelin, derneklerin ve itibarın ticari yaşamdaki rolünü vurgular.[5]

Kalvinizm ile bir paralellik

Cenevre ile karşılaştırma her iki yönde de öğreticidir. Calvin'in Cenevre'si ve Singapur'daki Çin toplulukları, bir disiplin etiğini yoğun karşılıklı yükümlülük ağlarıyla birleştiriyordu. Cenevre'de konsistuvar (kilise meclisi) müminlerin davranışlarını denetliyor, Reform topluluğu da Avrupa genelindeki üyelerine kredi

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

açıyordu. Singapur'da dernekler ve kardeşlikler üyelerini denetliyor ve topluluk içinde kredi açıyordu. Her iki sistem de itibarı görünür, temerrüdü ise maliyetli kılarak güven üretiyordu.

Farklılıklar da aynı ölçüde önemlidir. Reform etiği ilke olarak evrenseldi ve öğretide, ilmihalde ve kilise disiplininde kodifiye edilmişti. Çin güven etiği ise tikeldi: En güçlü biçimde aile, soy ve lehçe grubu içinde, bunların ötesinde ise daha zayıf biçimde geçerliydi. Bu tikelcilik bir güç kaynağıydı, çünkü gruplar içinde yoğun bir güvene imkân veriyordu. Aynı zamanda bir zayıflık kaynağıydı, çünkü güvenin yayılabileceği çevreyi sınırlıyordu. B Kısmında incelenen Singapur'daki Çin bankacılığının tarihi, güvenin tikelden genele doğru kademeli olarak genişlemesi olarak okunabilir.

Notlar

1. Wikipedia, "The Religion of China" (Erişim tarihi: Eylül 2026): Almanca olarak 1915'te *Konfuzianismus und Taoismus* adıyla yayımlanmış, 1920'de gözden geçirilmiştir; İngilizce çevirisi 1951'de Hans H. Gerth tarafından yapılmıştır. ↩
2. Wikipedia, "The Religion of China" (Erişim tarihi: Eylül 2026), Weber'in Konfüçyüsçü "adjustment to the world", akrabalık gruplarının ve ata ibadetinin gücü ve üstün insanın "a position, not a profit" arzuladığı literati hakkındaki argümanının özeti. ↩
3. Wikipedia, "The Religion of China" (Erişim tarihi: Eylül 2026), C.K. Yang'ın Weber'in "Chinese culture from the Christian world" baktığı yönündeki eleştirisi hakkında. ↩
4. 1990'lardaki "Asian values" tartışması ve Singapur liderlerinin katkısı hakkında, Lee Kuan Yew'in Fareed Zakaria ile yaptığı söyleşi "Culture is Destiny", *Foreign Affairs*, c. 73, sayı 2, Mart/Nisan 1994 dahil, bkz. orada anılan literatür. ↩
5. Örneğin bkz. "Beyond Confucianism: An Essay on Max Weber, the Religion of China and the Ritual Economy of Chinese Market Society" başlıklı deneme

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

ve Gary G. Hamilton, *Commerce and Capitalism in Chinese Societies*, Londra, Routledge, 2006. ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.